

Nr 36

Utlåtande i anledning av motioner om förhöjda pensionsförmåner åt f. d. avdelningssekreteraren i statsutskottet Åke Gyllenram.

I de likalydande motionerna I: 217 av herr andre vice talmannen *Ivar Johansson* och herr *Bengt Gustavsson* och II: 241 av herr *Mellqvist m. fl.* hemställas att riksdagen skall tillerkänna f. d. avdelningssekreteraren Åke Gyllenram förhöjda pensionsförmåner i enlighet med vad statens personalpensionsverk föreslagit.

Ärendets bakgrund

På hemställan av bankoutskottet (utl. 1968: 50) beslöt riksdagen 1968 tillerkänna avdelningssekreteraren i statsutskottet Åke Gyllenram förhöjda tjänstepensionsförmåner.

Gyllenram, som är född 1898, hade alltifrån 1929 tjänstgjort hos statsutskottet, sedan 1934 som notarie med sekreterargöromål (avdelningssekreterare). Intill genomförandet 1967 av den nya personalorganisationen hos riksdagen tillhörde han därvid kategorin »riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän». Beträffande dessa tjänstemän förutsattes att de som regel hade pensionsgrundande anställning utanför riksdagen; någon särskild pension på grundval av tjänsten hos riksdagen var inte tillförsäkrad dem. Gyllenram var alltsedan 1927 anställd i den centrala statsförvaltningen, från 1944 hos försvarets civilförvaltning, där han 1955 blev byrådirektör. Sedan 1950 var han tjänstledig från försvarets civilförvaltning för olika offentliga uppdrag (som kommittésekreterare). Han fick krigsråds namn 1963 och avgick med pension från sin tjänst vid försvarets civilförvaltning 1964. Hos statsutskottet kvarstod han till utgången av juni 1968, efter den nya personalorganisationens tillkomst först under 1967 med förordnande att uppehålla tjänsten som avdelningssekreterare i Cr 2 på utskottets första avdelning, därefter 1968 med förordnande att mot arvode motsvarande lön i samma lönegrad bestrida på avdelningssekreterare ankommande göromål.

Inför Gyllenrams avgång från statsutskottet hemställde statsutskottet hos styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att styrelsen måtte medverka till att riksdagen tillerkände Gyllenram tilläggspension utöver den pension han uppbar på grundval av sin tjänst som byrådirektör vid försvarets civil-

förvaltning. Utskottet föreslog att man vid bestämmandet av pensionens storlek skulle utgå från lönegradsplaceringen (C 2) av den tjänst som Gyllenram senast uppehållit hos riksdagen.

I ett av förvaltningskontorets styrelse inhämtat utlåtande anförde statens personalpensionsverk, att pensionsunderlaget enligt statens allmänna tjänstestepensionsreglemente (SPR) icke finge överstiga en femtedel av sammanlagda beloppet av de pensionslöner som varit gällande under vart och ett av de fem senaste kalenderår, under vilka anställningshavaren innehåft i reglementet avsedd anställning minst tre månader. Eftersom den av Gyllenram innehavda tjänsten hos riksdagen ej varit pensionsreglerad på sätt avses i SPR före 1967 års ingång uppkomme alltså fråga om att värdera tjänsten för tiden dessförinnan. Personalpensionsverket framhöll att det inte ankomme på verket att ta ställning till vilken lönegrad den av Gyllenram innehavda tjänsten som notarie med sekreterargöromål skulle ha tillhört men uttalade att det borde ligga nära till hands att utgå från den löneställning som under olika tider tillämpats exempelvis för departementsråd — före den 1 juli 1965 byråchef i statsdepartement — vilken tjänst den 1 januari 1967 var placerad i samma lönegrad som den avdelningssekreterarna då erhöll, nämligen Cr 2. Pensionsunderlaget skulle i så fall vid avgång ur tjänst den 30 juni 1968 baseras icke på fem pensionslöner i Cr 2 såsom enligt statsutskottets förslag utan på en pensionslön i lönegrad Br 2 och en i lönegrad Br 4 enligt löneplan B före den 1 juli 1966 samt tre pensionslöner i lönegrad Cr 2. Förvaltningskontorets styrelse anslöt sig härtill och föreslog i skrivelse till riksdagen att särskild tilläggspension skulle tillerkännas Gyllenram enligt angivna grunder.

Bankoutskottet uttalade i sitt nämnda utlåtande (1968: 50) att utskottet i likhet med statsutskottet och förvaltningskontorets styrelse ansåg att Gyllenram, sedan han avgått efter nära 40-årig tjänstgöring hos statsutskottet, borde äga uppbära en högre tjänstepension än den han kunnat förvärva i sin före uppnådd pensionsålder innehavda tjänst som byrådirektör vid försvarets civilförvaltning. Vad gällde beräkningen av pensionsunderlaget såg sig utskottet dock föranlåtet att förorda en mindre avvikelse från vad förvaltningskontorets styrelse föreslagit. Att pensionslönen för tiden före den nya personalorganisationens tillkomst beräknades på grundval av avdelningssekreterartjänsternas ställning sade sig utskottet icke kunna tillstyrka. Ett sådant beräkningssätt skulle, uttalade utskottet, »avvika från de principer som annars tillämpas i fråga om tjänster som i samband med organisationsförändring eller eljest uppflyttas i högre lönegrad». Enligt utskottets mening borde vid beräkning av pensionslön för tid före den nya personalorganisationens genomförande i stället tillämpas samma princip som vid vissa tidigare beslut om tilläggspension åt tjänstemän hos riksdagen, dvs. hänsyn tagas till att tjänstgöring hos riksdagen kunde anses ha

utgjort hinder för utnyttjande av de befordringsmöjligheter som annars stått till buds. För Gyllenrams del syntes då pensionslönen under den tid före den 1 januari 1967 som vore relevant vid fastställandet av pensionsunderlaget böra anges såsom den som skulle ha gällt om han under nämnda tid innehåft tjänst såsom krigsråd i försvarets civilförvaltning. Utskottet föreslog att förhöjda tjänstepensionsförmåner skulle tillerkännas Gyllenram i enlighet härmed. Detta blev också riksdagens beslut.

Innebörden i bankoutskottets förslag och riksdagens beslut kan uttryckas så, att Gyllenrams pension kom att baseras på en pensionslön i B 1, en i B 3, en i C 1 och två i C 2 i stället för, såsom förvaltningskontorets styrelse föreslagit, en pensionslön i B 2, en i B 4 och tre i C 2. Beslutet innebar med andra ord för de tre första åren en sänkning av pensionslönenivån med en lönegrad.

Ekonomiskt kan utfallet enligt de olika föreslagna alternativen numera — på grundval av uppgifter från statens personalpensionsverk — anges enligt 1968 års pensionslönenivå, vilken hittills varit tillämplig vid beräkningen av Gyllenrams förhöjda pension. Exklusive den förhöjning som sker från det att pensionstagaren uppnått 67 års ålder utgjorde den månatliga tjänstepension som Gyllenram var tillförsäkrad såsom f. d. byrådirektör 2 794 kr. Riksdagens beslut innebar att denna pension höjdes med 1 102 kr. till 3 896 kr. Bifall till det av förvaltningskontorets styrelse framlagda förslaget skulle ha inneburit en ytterligare höjning med 111 kr. till 4 007 kr. Till de angivna pensionsbeloppen kommer i samtliga fall en åldersförhöjning med 166 kr.

Motionerna

I motionerna redogörs först för innebörden av de olika förslagen och riksdagens beslut. Motionärerna vänder sig därefter mot bankoutskottets uttalande beträffande de principer som tillämpas i fråga om tjänster som i samband med organisationsförändring eller eljest uppflyttas i högre lönegrad. Av organisationsutredningens betänkande och sammansatta konstitutions- och bankoutskottets utlåtande däröver framgår icke, menar de, att det vid den nya personalorganisationens genomförande gällde en uppflyttning i lönegrad eller uppvärdering av ifrågavarande tjänst. Arvoderingen före den 1 januari 1967 var, säger motionärerna, beroende av så många faktorer att den inte kan läggas till grund för bedömning av ett relevant pensionsunderlag. I vart fall borde det ha förts i bevis varför ett lägre värde bort åsättas tjänsten före angivna tidpunkt. Detta värde borde också ha angetts. Göromålen på tjänsten som avdelningssekreterare (motsvarande) hos statsut-

skottet har, anför motionärerna vidare, varit identiska under den tid Gyllenram fullgjort dessa göromål. Den i samband med den nya personalorganisationens tillkomst gjorda värderingen av tjänsten bör därför enligt deras mening tillmätas betydelse även för tiden dessförinnan. Vad gäller frågan om »utebliven befordran» uttalar motionärerna att det icke kan uteslutas att Gyllenram skulle kunnat erhålla en tjänst med lönegradsplacering motsvarande den som numera gäller för avdelningssekreterartjänsten om han icke haft riksdagstjänst vid sidan av sin tjänst.

Utskottet

I samband med att krigsrådet Åke Gyllenram förra året avgick efter nära 40-årig tjänstgöring hos statsutskottet tillerkände honom riksdagen förhöjda tjänstepensionsförmåner utöver dem som han förvärvat i den tjänst inom statsförvaltningen som han före uppnådd pensionsålder innehåft vid sidan av riksdagstjänsten. Den tidigare för Gyllenram fastställda tjänstepensionen höjdes med — räknat enligt 1968 års pensionslönenivå — 1 102 kr. per månad. Beslutet innebar att riksdagen anslöt sig till ett förslag av bankoutskottet, innebärande att den förhöjda tjänstepensionen skulle utgå med ett 111 kr. lägre månadsbelopp än det som styrelsen för riksdagens förvaltningskontor på grundval av statens personalpensionsverks beräkningar hade föreslagit. I motionerna I: 217 och II: 241 riktas kritik mot de av utskottet angivna skälen för denna avvikelse från det framlagda förslaget och hemställs att den av personalpensionsverket angivna beräkningsgrunden skall tillämpas. Motionärernas förslag innebär att Gyllenram i stället för de 4 062 kr. per månad som han nu — alltså på basis av 1968 års pensionslönenivå — inklusive åldersförhöjning erhåller i pension skulle få ett belopp av 4 173 kr. per månad.

Motionärernas kritik gäller i första hand utskottets uppfattning att i Gyllenrams fall pensionslön för tiden före den nya personalorganisationens tillkomst icke borde beräknas på grundval av den placering som därefter gällt för den avdelningssekreterartjänst som han uppehöll. Utskottet vill erinra om att tjänst som avdelningssekreterare i statsutskottet före den 1 januari 1967 motsvarades av befattning som notarie med sekreterargöromål. Befattningar av sistnämnda slag förekom också såsom motsvarigheter till numera befintliga tjänster som biträdande sekreterare hos andra utskott. För samtliga notarier med sekreterargöromål tillämpades ett enhetligt månadsarvode. Notarie med sekreterargöromål som fullgjorde heltidstjänstgöring och avstod samtliga med annan statstjänst förenade löneförmåner — något som var aktuellt främst för tjänstemän hos bevillnings- och lagutskotten — tillerkändes emellertid tilläggsarvode. Detta var under tiden närmast före den 1 januari 1967 av sådan omfattning att det sammanlagda arvodet mot-

svarade lön enligt lönegrad B 6 (på löneplan B fr. o. m. den 1 juli 1966). I vissa fall kunde i stället utgå ersättning för mistad lön jämte visst tillägg. En lönegradsmässig värdering av de mot avdelningssekreterartjänsterna svarande befattningarna som notarie med sekreterargöromål synes leda till resultatet att arvodesättningen under tiden närmast före den 1 januari 1967 kan anses motsvara placering i lönegrad B 6. Avdelningssekreterartjänsternas placering i lönegrad C 2 får alltså sägas innebära en lönegradsuppflyttning. Motsvarande får anses gälla de befattningar såsom notarie med sekreterargöromål vilka utbyttes mot helårstjänster såsom biträdande sekreterare, placerade i lönegrad C 1. Att anse att den nya personalorganisationens genomförande de facto innefattade lönegradsuppflyttningar av här angivet slag synes också stå i god överensstämmelse med vad organisationsutredningen och sammansatta konstitutions- och bankoutskottet anförde om reformens syfte och innebörd och med vad sammansatta utskottet anförde beträffande de nya tjänsternas — i övervägande antalet fall på avtal grundade — placering i lönehänseende. I sammanhanget bör också antecknas, att heltidstjänstgörande utskottssekreterare — med undantag för konstitutionsutskottets sekreterare — före den 1 januari 1967 uppbar arvode motsvarande den lön som utgick till departementsråd. Att vid samma tid en befattning som sedermera blev avdelningssekreterartjänst skulle anses ha motsvarat en departementsrådstjänst synes inte förenligt med den organisation som gällde.

Genom att för åren 1964—1966 få räkna pensionslön som krigsråd har Gyllenram alltså erhållit högre pensionsförmåner än som skulle ha tillerkänts honom om hänsyn endast tagits till den lönegradsnivå som befattningen som notarie med sekreterargöromål kan anses ha representerat.

Motionärerna anför vidare att det »väl icke kan uteslutas» att Gyllenram kunnat erhålla en tjänst i statsförvaltningen på nivå motsvarande avdelningssekreterartjänsternas om han icke haft riksdagstjänst vid sidan av sin fasta tjänst. Det torde få konstateras att varje antagande om Gyllenrams befordringsmöjligheter måste liksom motionärernas uttalande härom bli av obestämd karaktär. Motionärernas argumentation på denna punkt saknar emellertid relevans, då uteblivna befordringsmöjligheter åberopats endast för att motivera en pensionsnivå som kunde anses skäligen med hänsyn till riksdagstjänstens nivå.

Eftersom motionärerna fäster stor vikt vid vad statens personalpensionsverk »föreslagit» beträffande Gyllenrams pensionsförmåner vill utskottet slutligen påpeka att, enligt vad personalpensionsverket under hand framhållit för utskottet, verkets uttalande vad gäller den lönegradsmässiga värderingen av befattningen såsom notarie med sekreterargöromål inte bör betraktas som ett förslag utan blott som ett alternativ till den av statsutskottet föreslagna pensionsberäkningen, vilken verket av principiella skäl funnit icke böra ifrågakomma.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna I: 217 och II: 241.

Stockholm den 20 maj 1969

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s)*, Åkerlund (m), Nils Theodor Larsson (cp)*, Lundin (s) och Strandberg (m)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s)*, Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Rask (s), Fridolfsson i Rödeby (s) och Stridsman (cp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.